

ירושלים	16: 18	17: 36
ת"א	16: 39	17: 38
חיפה	16: 27	17: 36
באר שבע	16: 41	17: 39

אירליו של צהחן

פרשת וַאֲרָא

עם סיום הפרשה הקודמת, סופר על התגברות השעבוד.

אחרי שהקב"ה שלח את משה רבנו אל עם ישראל ובפיו בשורת הגאולה, קרה ההפך הגמור: פרעה הכביד את עול השעבוד, חדל מלתת תבן לעם והעלה את התביעות מבני ישראל. המשבר היה חמור, עד ששוטרי בני ישראל הטיחו במשה את כאבם, ומשה רבנו זעק אל ה': **"אֲדֹנָי, לָמָּה הִרְעַתָּה לְעַם הַזֶּה--לָמָּה זֶה, שְׁלַחְתָּנִי. וּמֵאֵז בָּאתִי אֶל-פְּרֹעֵה, לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ, הֲרַע, לְעַם הַזֶּה; וְהִצַּל לֹא-הִצַּלְתָּ, אֶת-עַמְּךָ."** (ה, כ"ב-כ"ג)

מקורות חז"ל מלאים תיאורים של מצבים כאלה ערב הגאולה ואף בתחילתה. ביזוהר חדש' (בראשית ו,א) מתואר סדר הגאולה העתידה: **"כך היא גאולתן של ישראל – בשעה שיאיר להם שמש הגאולה, תבוא להם צרה אחר צרה ואפלה אחר אפלה, ובעוד הם שרויים בה – יאיר עליהם אור ה'."**

ואמר **הכלי יקר**: **"כך היא המידה, שבכל יום סמוך לעלות השחר, החושך מחשיך ביותר... וכן בימות החורף, סמוך לעלות השמש, הקור הולך וגובר ולבסוף הוא מנוצח מן השמש... כמו-כן, מה שהרע פרעה לישראל עכשיו יותר ממה שעשה לשעבר, זה מופת חותך שקרב קצו וזמן הגאולה קרוב."**

לירודת האלה, כמבואר בספרים, יש כמה מטרות: זיכוך אחרון לפני הגאולה; הסרת גורמים שליליים שעלולים לפגום בשלמות הגאולה; יצירת חלל וציפייה לקראת אור הגאולה, שיכינו את הקרקע לקראתה; כמו-כן יש בכך **מעין ניסיון ומבחן לאמונתו של כל יהודי** בגאולה הקרובה לבוא, ולכן תוספת של מצוות ומעשים טובים ותוספת של תפילה לקב"ה שיקצר את הסבל – בהחלט יכולות ליצור 'קפיצת הדרך' ולחסוך מאתנו הרבה סבל ותלאות.

כשיודעים כל זאת מגיעים להכרה, שחלילה לנו מליפול ברוחנו או לפקפק באמונתנו. להפך, דווקא לנוכח הירידה החדה והבלתי-מובנת צריכים אנו להתחזק באמונה על הגאולה שתבוא באורח מפתיע - 'בהיסח הדעת', ושמכאן אפשר רק לעלות, ולא סתם עלייה – אלא עד לפסגה העליונה ביותר.

זאת ועוד; העם היהודי יודע שהוא מובל בידי האהבות של בורא עולם, שהכול מנוהל בידי יתברך. אין פעולה או מעשה שיכולים להתרחש לולא היה זה רצון ה', והתחושה הזו הופכת את החיים לאיכותיים יותר, רגועים יותר, כי ידוע, **שאין רע יורד מלמעלה.**

כשאדם מבין ומפנים שכל מה שקורה סביבו נעשה בהחלטת יוצרו, גם בשעת קושי או התמודדות, כול הוא לא נשבר ולא מתוסכל, ממשיך להאמין שמה שנראה בעיניו כדבר רע – בעצם הוא טוב אלא שהוא כרגע נסתר.

המקרה התרחש לפני כשלושים וחמש שנה, עסקן המסייע ליהודים רבים בתחום הרפואה, הגיע לבית החולים הגדול במנהטן, לסייע ליהודי בצרה. וכך הוא מספר:

כשהגעתי לבית החולים עשיתי את כל הפעולות כדי לעזור ליהודי, וכשסיימתי התכוונתי לצאת מבית החולים ולהמשיך בדרכי. בדרך ליציאה, הבחנתי פתאום ביהודי בעל צורה הממתין בתור. הלכתי לכיוונו, וככל שהתקרבותי אליו הבנתי שאני מתקרב לאחד מגדולי הדור. כל כך התרגשתי באותם רגעים שהבנתי שאני עומד לצידו של **הרב ראובן קרלנשטיין זצ"ל**. בירכתי את הרב ושאלתי מה הסיבה שבגינה הוא נמצא כאן. הרב ענה שהוא ממתין בתור להשתלת כליה, והוא הגיע לבית החולים לבדיקות. לאחר שנתיים וחצי של המתנה בתור, הגיע הזמן שברגע שתגיע כליה לתרומה הוא יהיה החולה הראשון בתור להשתלת.

שמעתי את דבריו ולא האמנתי למשמע אוזניי: שאלתי את הרב: "הרב ממתין שנתיים וחצי בתור להשתלת כליה?" הרב הנהן לאישור. שאלתי את הרב: "ואיפה המשפחה של הרב?" הרב ענה: "בבני ברק". שאלתי: "והרב לא ראה את המשפחה שלו שנתיים וחצי?" הרב שוב הנהן בהסכמה. אמרתי לרב שאני עסקן רפואי ויש לי קשרים בבית החולים בסן פרנסיסקו, ובתוך שלושה חודשים של המתנה הרב יוכל להיות אחרי הניתוח של השתלת הכליה. הרב הודה לי אבל אמר שהוא מעדיף להישאר במנהטן, מכיוון שהוא כבר התרגל למקום. יש כאן משפחה שמארכת אותו ובית כנסת קרוב, והוא מעדיף להישאר כאן כי בסן פרנסיסקו הוא אינו מכיר אף אחד.

אמרתי לרב שאשמח להישאר בחברתו ולסייע לו בסן פרנסיסקו, עד שהניתוח יעבור בשלום. הרב הביט בי ואמר: **"ומה עם המשפחה שלך? כך פתאום תעזוב אותם לשלושה חודשים? אני מבקש שתקשר לאשתך ותשאל אותה לדעתה."** התקשרתי לאשתי וסיפרתי לה את צו השעה. כשהיא הבינה שמדובר בסיוע לרב קרלנשטיין, היא התרגשה ואמרה שמבחינתה זה בסדר גמור שאיעדר מהבית עד שהרב יהיה אחרי הניתוח. היא הוסיפה וביקשה שלפני שאנחנו עוזבים את בית החולים במנהטן אשאיר בבית החולים את מספר הטלפון שלה, כי אולי תגיע כליה לתרומה, וכדאי שיהיה לבית החולים למי להתקשר. היא ביקשה שברגע שאגיע לבית המלון בסן פרנסיסקו אצור איתה קשר ואשאל אותה אם התקשרו מבית החולים, וכך אכן עשיתי. עדכנתי את בית החולים במספר של רעייתי, שימשש מספר טלפון להודעות עבור הרב ראובן קרלנשטיין.

טסנו לסן פרנסיסקו והגענו למלון בשעה שלוש לפנות בוקר. הייתי עייף מאוד, וכך גם הרב. שכרנו שני חדרים ואמרתי לרב שכדי לשמור על פרטיותו יש לו חדר משלו. הרב הודה לי מאוד. נכנסתי לחדר ונזכרתי בהבטחה שלי לאשתי, להתקשר אליה ולשאל אם הגיעה תרומה של כליה עבור הרב בזמן שהיינו במטוס. אבל אמרתי לעצמי: 'כבר שנתיים וחצי הרב מחכה לתרומה, ודווקא בשעות שאנחנו במטוס היא תגיע?' העייפות הכריעה אותי ונרדמתי.

בשעה שבע בבוקר נשמעו נקישות חזקות על הדלת. הייתי אפוף שינה. קמתי ופתחתי את הדלת. אחד ממנהלי המלון עמד שם ושאל אם אני מכיר רב יהודי שצריך לעבור השתלת כליה. עניתי שכן, ומנהל המלון אמר: **"אני לא יודע מי זה הרב היהודי, אבל כל סן פרנסיסקו מחפשת אתכם. קיבלתי הודעה שברגע שאני מוצא אותך עליי להגיד לך להתקשר לאשתך."**

התקשרתי לאשתי, והיא גערה בי על שלא התקשרתי כפי שהבטחתי. מסתבר שבזמן שהיינו במטוס הייתה תאונת דרכים במנהטן והגיעה תרומת כליה, והרב קרלנשטיין היה הראשון בתור. חיפשו אותו וכמוכן לא מצאו, ואז השתילו את הכליה בגופו של חולה אחר שהמתין בתור.

כעבור שעה סיים הרב להתפלל והלכנו לאכול ארוחת בוקר. הרב הביט בי ושאל מדוע פניי נפולות, ועניתי לו שהכול בסדר. לאחר דקות אחדות אמר הרב: **"לפי מראה הפנים שלך אני יודע שקרה משהו. ספר לי מה קרה."** השפלתי את מבטי וסיפרתי לרב שבגללי ירדה לטמיון המתנה של שנתיים וחצי. ציפיתי שהרב יגער בי, אבל להפתעתי המוחלטת הרב קם ממקומו והחל לשיר ולרקוד ולשבח את ה' על הנס שהתרחש עימו.

לא הבנתי על איזה נס הרב מדבר. הרב אמר: **"כל מה שקורה – הכול מה'."** ה' שלח אותך, וכל מה שקרה מאז ועד לרגע זה – הכול מושגח מה' יתברך, מכיוון שהכליה במנהטן אינה שייכת לי אלא למישהו אחר, ועל זה אני מודה לה'". נפעמתי מהרב ומהמידות המיוחדות שבו.

לאחר שלושה חודשים עבר הרב את הניתוח בהצלחה ושב לארץ למשפחתו. עניין אותי מאוד מה קרה עם תרומת הכליה במנהטן שהייתה אמורה להיות מושתלת בגופו של הרב.

מסתבר שבתאונת הדרכים נהרג אדם שיכור שהיה חתום על תרומת איברים, ולקחו את הכליה שלו והשתילו בחולה כליה, אלא שהכליה של התורם לא הייתה בריאה והמושתל נפטר. זאת אומרת שאם הכליה הייתה מושתלת בגופו של הרב, סיכוי גבוה שהרב לא היה נשאר חי. במשך שלושים שנה קיים הרב סעודת הודיה לה' בתאריך שבו טסנו לסן פרנסיסקו. הרב אמר שבתאריך הזה ה' הציל אותו מהשתלה של כליה שאינה שייכת לו. (מתוך שיעורו של הרה"צ אלימלך בידרמן שליט"א)

וכך, מנקודת השפל העמוקה ביותר של השעבוד, עומד להתחיל תהליך הגאולה: **"וַיְדַבֵּר אֱלֹקִים, אֶל-מֹשֶׁה; וַיֹּאמֶר אֲלָיו, אֲנִי ה'."** (ו', ב')

ומפרש רש"י: **"דבר אתו משפט על שהקשה לדבר ולומר (לעיל ה כב) למה הרעתה לעם הזה:"**

ומסביר **'אור החיים' הקדוש זצ"ל**, שמה שדיבר משה רבנו 'לפני אלוקים בלא דרך כבוד', היה תוצאה מכך שהשם יתברך הראה לו פנים שוחקות ודיבר אתו בשם הויה, ולכן עכשיו דיבר אתו בשם אלוקים.

ואומר **"תפארת שמשון"**, שזה בעצם הטעם מדוע בתפילת שמונה-עשרה אומרים **"אתה קדוש"** מיד לאחר **"מכלכל חיים"**, כי אחר שב"מכלכל חיים" מדברים על כלל ההשפעה וההטבה של השי"ת לברואיו, יכולה להיווצר אצל האדם תחושה של קרבה מופרזת להשי"ת, והוא עלול להיכשל במה שנקרא בפי חז"ל **"תברותא כלפי שמיא"**, ולכן מכריזים מיד: **"אתה קדוש"**, שהשי"ת הוא עליון ומופרש מהכל. וזהו כלל גדול בכל חסד שאדם מקבל מהקב"ה:

שיחזק עצמו במורא ממנו יתברך, כי כעת בנקל הוא עלול להיכשל בעניין זה, ומי יודע אם לא ייפסקו חסדיו יתברך אליו מחמת שהם מביאים אותו למכשלות מסוג זה. עכ"ל.

"וארא, אל-אברהם אל-יצחק ואל-יעקב—בא-ל-שדי; ושמי ה', לא נודעתי להם." (ו', ג')

ומפרש רש"י: **"וארא - אל האבות."**

קושיא ידועה היא: מה חידש כאן רש"י? הלא בפסוק עצמו נאמר במפורש: **"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב"**? אלא הכוונה היא – היה ה"יתום סופר" ז"ע אומר, שהמילה **"אבות"** יכולה להתפרש גם כ"רוצים" – אשר אבו – מלשון **"לא אבה"**. השם יתברך נראה רק אל אלה האובים, המייחלים, הרוצים שיראה אליהם.

הקב"ה מבשר למשה, כי קרובה גאולת ישראל, ומנמק:

"וגם אני שמעתי, את-נאקת בני ישראל, אשר מצרים, מעבדים אתם; ואזכר, את-בריתי." (ו', ה')

"וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל" – בראותי שלא רק אני שומע ומאזין לצרתם, אלא הם עצמם משתתפים זה בצערו של זה, וכל אחד השתדל להקל מעל סבלו של רעהו בכל יכולתו, כמו שלמדנו בפרשה הקודמת – **"ויפן, שטרי בני ישראל, אשר-שמו עליהם"** (ה', י"ד), השוטרים הישראלים היו חסים על חבריהם מלדחוק בהם ולכן הוכן מיד הנוגשים – בראותי שלא רק אני שומע, אמר הקב"ה, אלא גם כל יהודי שומע את נאקת אחיו – **"ויאזכר את בריתי!"**

מסופר, שערב אחד, התקשר יהודי לגאון רבי אליהו מן שליט"א, בבקשה שיסייע לו להיכנס אל מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א, היות ויש לו שאלה כבדת משקל להציע, והוא זקוק להכרעתו. ומעשה שהיה כך היה: בתו של היהודי הנ"ל התארסה עם בחור חשוב. הימים שבין האירוסין לחתונה חלפו במהירות, וכשלושה שבועות לפני החתונה, עת התכוננו לשגר את ההזמנות לחתונה – תפס אותם הטלפון.

הורי הבחור, בישרו בקול חרד וכאוב כי התגלה שהבחור לוקה במחלה קשה ל"ע. מה עושים, דוחים את החתונה? מבטלים אותה חלילה? מקיימים אותה במועד? משפחת החתן נמנית על חסידות מסוימת, אשר רבם לא רצה להכריע בשאלה. פנו אל אחד הגדולים אשר גם הוא לא רצה להכריע, אלא הפנה אותם לשאול את הגר"ח.

ואכן, למחרת בבוקר, החתן, הכלה והורי שני הצדדים הגיעו בהרכב מלא. נרעשים ונרגשים לקראת ההכרעה שתחרוץ את המשך חייהם.

"יש לפנינו דין תורה", פתח הרב מן בלשונו הצעירית באוזני הגר"ח, והמשיך לספר על הקורות. החתן מצדו טוען שהיות ואת התקופה הקרובה יהיה עליו להשקיע בטיפולים קשים, אסור לו להתחתן ולהניח בת ישראל במצב כה קשה. הרי לא כך אמורה להיראות הישנה ראשונה! הכלה לעומתו מוכרת – בדיוק להיפך: דווקא עכשיו, כשחנתה זקוק לעזרה היא רוצה לעמוד לצדו. אין זה מצד הישר להניח לבן תורה ותלמיד חכם כה חשוב להתמודד לבד. ממילא על החתן להיעתר ולהסכים להתחתן בזמן שקבעו לחתונה!

הגר"ח סיים להאזין לשני הצדדים ופסק בהחלטיות: **"עליכם להתחתן בזמן שנקבע!"** מילותיו הקצרות האירו כברקים, הדהדו כרעמים, בחדר הקטן. **"להתחתן בזמן שנקבע!"** ואז הוסיף ובירך אותם בברכת בנין עדי עד, ושיזכו לבנות בית נאמן בישראל. כל הנוכחים פרצו בדמעות של שמחה, התרגשות, ופורקן רגשות כבדים. אין שמחה כהתרת הספקות ועוד איזה ספיקות! החתונה התקיימה בזמן, ובעז"ה הכל ילך כשורה! ויהי היום, והחופה העומדת. **"מזל טוב!"** **"מזל טוב!"** הכריזו הנוכחים ופנו לשמח את החתן והכלה ביומם הגדול.

באמצע סעודת החתונה התעוררה תכונה רבתי בכיוון הפתח, מסתבר שמרן שר התורה שליט"א בכבודו ובעצמו נראה שם! החתן היה מופתע לחלוטין מהמחווה, ובמשך דקות ארוכות ישב לצדו בשולחן המזרח.

לאחר פרק זמן, כשקם הגר"ח לשוב לביתו, התזמורת נתנה את האות, ידי החתן והגר"ח השתלבו בשמחת חתן אמיתית, וכל המשתתפים כולל החתן והכלה יצאו ללוות את הגר"ח עד הרכב.

לפני פרידה התברכו שוב בברכות האמורות בתורה וחזרו לשמוח באולם. (שמועה טובה ויחי תשע"ח)

וכלל הוא, שכאשר אדם מצטער בצערו של הזולת ומקבל עליו עגמת נפש בעד חברו, ינהגו עמו כך מן השמים מידה כנגד מידה.

וכן מצינו בשוטרי בני ישראל שהוכו על ישראל – זכו לאחר מכן להיות סנהדרין, ונאצל מן הרוח אשר על משה, והושם עליהם (רש"י).

"הוא אהרן, ומשה--אשר אמר ה', להם, הוציאו את-בני ישראל מארץ מצרים, על-צבאתם. הם, המדברים אל-פרעה מלך-מצרים, להוציא את-בני ישראל, ממצרים; הוא משה, ואהרן." (ו', כו - כז)

ופירש רש"י, **"יש מקומות שמקדים אהרן למשה ויש מקומות שמקדים משה לאהרן לומר לך ששקולים כאחד."**

פעם שאלו תלמידינו את ה"חזוה" **"מלובלין זיע"א**, איך יתכן הדבר שיהיו שני בני אדם שקולים ושווים בכל ממש? הלא אמרו כשם שאין פרצופיהן שווין כך אין דעותיהן שוות?

השיב להם ה"חזוה", במה דברים אמורים, כשבני אדם מחזיקים עצמם ל"ישיש", ומחשבים את דעתם, אזי אין דעתם יכולה להשתוות עם דעה אחרת, ואילו משה רבנו ואהרן הכהן, אמרו שניהם יחד **"וּנְחַנו מִה'**, שניהם לא תפסו מקום ובעיני עצמם היו חשובים פחות מעפר ואפר – לכן יכולים אלו להיות שקולים ושווים בדעתם ממש.

זאת ועוד; משה רבנו הגיע לדרגה כזו שלא ראה כלום חוץ מאמיתות השם יתברך בעולם, ולכן אמר **"ונחנו מה"**, כי לא הרגיש את עצמו כמציאות כלל, ואין שום מציאות חוץ מרצונו יתברך, לכן אצל משה רבנו היתה **"שכינה מדברת מתוך גרונו"**, כי זו האמת שאין האדם מציאות בפני עצמה אלא הכל רצונו יתברך. אלא שישנם מעכבים לראות אמת זו.

מכות מצריים

חז"ל מלמדים, שאין לראות בעשר המכות רצף אירועים נקודתיים, אלא מהלומה ממושכת העשויה שלבים-שלבים. בחירת המכות והסדר שלהן היו בכוונה תחילה, כדברי רש"י: **"יש טעם בדבר... בכל מכה ומכה, למה זו ולמה זו. בטכסיסי מלחמות מלכים בא עליהם, כסדר מלכות צרה על עיר. בתחילה מקלקל מעיינותיה, ואחר-כך תוקעין עליהן ומריעין בשופרות, לִיְרָאם וּלְבַהֲלֵם, וכן הצפרדעים מקרקרים והומים"**

אולם, כל מי שמתבונן בפרשת עשרת המכות, עומד ומשתומם וקשה לו להבין, כיצד זה שלא נכנע פרעה מפני ה' אחרי שקיבל מכות קשות כל כך? איך אחרי כל האותות והמופתים שראו עיניו, לא הבין כי אין מנוס ומפלט מפני יד ה'! מאין שאב את הגבורה (החוצפה) הגדולה לחזק את ליבו עד שלא פחד מכלום? והתורה מגלה לנו:

אחרי מכת דם, שהייתה אסון לאומי למצריים שבכל הארץ לא נמצאה אפילו טיפת מים אחת והכל נהפך לדם, כתוב: **"ויפן פרעה, ויבא אל-ביתו; ולא-שת לבו, גם-לזאת."** (ז', כג), כלומר, הוא לא השיב את הדברים אל לבו- כעשן המתאדה אשר אינו משאיר על האדם רושם כלל, וכאשר מעלימים עין ולא שמים לב להתבונן על הדברים – זה האסון הנורא ביותר!

ובאמת, אנו נתקלים בתופעה זו יום יום, כאשר אנו שומעים או רואים דברים נוראים בסביבותינו, או ח"ו אם קורה לנו עצמנו מקרה רע כלשהו, ואעפ"כ ממשיכים אנו את החיים באותה המתכונת, כאילו אין הדברים נוגעים לנו כלל וכלל, ואין אנו מנסים להתבונן אולי דבר הוא, אולי אזהרה קיבלנו ממנו יתברך שנשתנה לטובה ונתחזק ונשפר מעשנו.

"ואתה, ועבדיך: ידעתי--כי טרם תיראון, מפני ה' אלקים. והפשתה והשערה, נפתה: פי השערה אביב, והפשתה גבעל. והחטה והפסמת, לא נפו: פי אפילת, הנה." (ט', ל"ב).

ויש לשאול: מה פשר הסמיכות בין שני הפסוקים?

באר ה"חזו"ן ישעיהו: כל הנהגתו של פרעה באה מחמת היותו בעל גאוה אשר בטח בכחו ועוצם ידו.

אמר משה רבנו לפרעה: **"ואתה, ועבדיך: ידעתי--כי טרם תיראון, מפני ה' אלקים"** – אתם בטוחים ובוטחים בעצמכם ולכן אתם נוהגים בחזק יד. אבל דע לך כי **"גאות אדם, תשפילנו;"** (משלי כט, כג), וסופך לפול.

ובאה התורה הקדושה לרמוז שיש לקחת דוגמא מן הקורה בצומח – **"והפשתה והשערה, נפתה: פי השערה אביב, והפשתה גבעל."** – למרות היותן חזקות וקשות – ודווקא משום כך – סופן שהן נשברות.

אבל **"והחטה והפסמת, לא נפו: פי אפילת, הנה."** – בשעת המכה היו עדיין רכות ולכן לא נשברו.

הרי לך כי דווקא הרכים שורדים ומחזיקים מעמד.

לע"נ אסתר מזרחי בת יחזקאל וכתון ז"ל

נלב"ע ב' טבת ה'תש"פ. ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ ר' יצחק ב"ר נסים מזרחי ז"ל

נלב"ע י"ח תשרי ה'תשס"ט. ת.נ.צ.ב.ה.